

NOVI MEDIJI - STARI PROBLEMI

Izveštaj o stanju u digitalnim
medijima u Crnoj Gori

Bojana Laković-Konatar
Decembar 2018.

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-9922-2-4
COBISS.CG-ID 37316880

ISBN 978-9940-9922-2-4

9 789940 992224 >

SADRŽAJ

Rezime	4
Uvod	6
Pravno uređenje digitalnih medija	7
Istraživanje o stanju u digitalnim medijima u Crnoj Gori	9
Primjeri dobre prakse	12
Milena Bubanja-Obradović, urednica Portala Radija Berane Naša snaga je u timskom radu	12
Darko Bulatović, novinar Radio televizije Crne Gore Budućnost je u mobilnom novinarstvu	14
Danilo Ajković, novinar portala Fos Media Nagrade vjetar u leđa mladim novinarima	15
Bibliografija i prilozi	17

REZIME

Izveštaj "Novi mediji – stari problemi" predstavlja nalaze istraživanja sprovedenog u okviru projekta "Union to Union – Digital media organizing campaign" i predstavlja prvo istraživanje o stanju u digitalnim medijima u Crnoj Gori. Projekat Union to Union, koji Sindikat medija Crne Gore (SMCG) sprovodi već četvrtu godinu zaredom, finansira Međunarodna federacija novinara (IFJ) uz pomoć Sindikata novinara Švedske. Glavni cilj ovog istraživanja jeste utvrđivanje stanja i podizanje svijesti o uslovima rada novinara/ki i ostalih zaposlenih u portalima.

Istraživanje je, za potrebe Sindikata medija Crne Gore, sprovedla Bojana Laković-Konatar koristeći sljedeće postupke i metode:

- Analiza kvalitativnih dokumenata (Qualitative Documents Analysis-QDA): istraživačke studije i analize sačinjene od strane drugih istraživačkih organizacija, akademija, NVO-a, individualnih istraživača, itd; zvanična dokumenta koja su uradile javne institucije (zakonski akti, podzakonski akti, strategije, godišnji izvještaji, zapisnici sa sastanaka, saopštenja za javnost i dr. i medijsko izvještavanje (tekstovi, članci, novinski izvještaji

i drugi objavljeni materijal);

- Kvalitativni intervjui – njih 3 sa novinarama i predstavnicima digitalnih medija;
- Intervju/Upitnik na koji su odgovorili rukovodioci 16 digitalnih medija, a koji je sačinjen za potrebe ovog projekta;
- Zvanični statistički podaci prikupljeni sa dostupnih veb sajtova ili iz drugih objavljenih izvora.

Na osnovu registra Agencije za elektronske medije uspostavljen je pregled elektronskih publikacija koje funkcionišu u Crnoj Gori, a koji su informativnog karaktera. Polazna analiza je pokazala da postoji i određeni broj uticajnih portala koji nijesu registrovani, pa su i oni dodati na spisak medija koje treba anketirati. Tako je ukupno 40 medija dobilo identične upitnike, pripremljene za potrebe projekta. Upitnik je poslat elektronskim putem i sadržao je sljedeća pitanja:

- Koliko zaposlenih radi u vašem portalu, a koliko njih su novinari/ke?
- Koliko zaposlenih ima ugovor o radu?
- Koliko novinara/ki ima ugovor o radu na određeno, a koliko na neodređeno vrijeme?
- Da li imate honorarnih saradnika? Ukoliko

imate, koliko?

- Koliko je zaposlenih i honorarnih saradnika mlađih od 35 godina?
- Kolika je prosječna zarada novinara/ki u portalu?
- Kolika je prosječna zarada na nivou firme (nezavisno od radnog mjesta)?
- Da li imate usvojene pravilnike o radu portala?
- Da li je portal odvojen od drugih medija?
- Koji su najveći problemi u funkcionisanju vašeg portala?

Na upitnik je, i pored brojnih podsjećanja, odgovorilo samo 16 direktora i rukovodilaca medija. Na upitnik nije odgovorio veliki broj privatnih medija koji imaju portale, u kojima je, prema podacima Sindikata medija Crne Gore, dobijenih od zaposlenih u tim medijima, ekonomski i profesionalni položaj novinara mnogo lošiji. SMCG smatra da je, upravo ta činjenica, jedan od mogućih razloga zbog kojih rukovodioci ovih medija nijesu odgovorili na pitanja. Bitno je istaći da neki od vodećih crnogorskih medija nijesu dostavili odgovore na pitanja. Sa druge strane, među onima koji su odgovorili bilo je različitog stepena spremnosti za saradnju. Tako su iz portala Mondo.me odgovorili da, iako im je glavno polje djelovanja informisanje javnosti, ipak ne učestvuju u anketama.

Predstavnici crnogorskih medija često ističu da ne mogu dobiti zvanične podatke od institucija i predstavnika vlasti, koji prikrivaju informacije od javnog značaja i na taj način samim medijima onemogućavaju ostvarivanje svrhe zbog koje su osnovani. Međutim, kada se ti isti mediji nađu u situ-

aciji da treba da podijele informacije kojima oni raspolažu, ponašaju se upravo kao oni koje prozivaju. Stav Sindikata medija Crne Gore je da nemogućnost da se dođe do osnovnih podataka, koji se tiču uslova rada u portalima, govori o zatvorenosti crnogorskih medija da dijele informacije koje bi trebalo da su lako dostupne. To govori i o jako problematičnom pristupu vlasnika medija koji kriju informacije, a osnivanjem medija su se odlučili upravo da zarađuju i žive od dobijanja i plasiranja informacija. Za SMCG to predstavlja problem jer nemamo mogućnost da sagledamo cjelovitu sliku, ali smo u obavezi da kažemo da vlasnici crnogorskih medija moraju da shvate da osim što drugi imaju obavezu da njima (tj. mediju, odnosno novinarima/kama koje zapošljavaju) daju informaciju i oni sami to moraju da rade jer i njihovo poslovanje mora biti transparentno.

Mediji koji su odgovorili na upitnik

1	Portal RTCG
2	Portal Radio Berane
3	Portal Radio Bar
4	Portal Radio Tivat
5	PV portal
6	Portal PV Informer
7	Portal Televizije Pljevlja
8	Portal Radio Televizije Rožaje
9	Portal Radio Jadran
10	Radio Herceg Novi
11	Portal Boka News
12	Portal Crna Gora
13	Portal Pljevaljske novine
14	Portal Kotor TV
15	Portal UL info
16	Portal Mondo.me

UVOD

Novinarstvo je jedna od mnogih profesija koje su tokom prethodnih nekoliko decenija doživjele brojne promjene. Osim što su se promijenili standardi profesije i prilagodili savremenim uslovima i izazovima u kojima rade novinari i novinarka, najveće promjene odigrale su se na nivou tehnologije. Pored toga što izvore za svoje priče mogu naći na različitim internet adresama, odnosno u bazama podataka, novinari sve češće rade i za nove - online medije ili za tradicionalne medije koji imaju online izdanja. Zahvaljujući ovim novim platformama, promijenio se i način na koji se shvata novinarstvo.

Uvođenje novih platformi i novih medija u početku je izazivalo i nepovjerenje u te medije. Prije svega, vjerovalo se da će uvođenje portala dovesti do slabljenja štampanih medija i njihovog gašenja. Situacija se ipak, posebno u Crnoj Gori, drugačije razvila pa su štampani mediji, iako oslabljeni, i dalje veoma jak faktor informisanja.

Iako su neki od danas najuticajnijih online medija u Crnoj Gori osnovani krajem 90-ih godina u Crnoj Gori, oni tada nijesu funkcionisali kao mediji u pravom smislu te riječi. Zato se može

reći da su tek nakon 2000. godine počeli da se osnivaju digitalni mediji – portali.

U prethodnih 10 godina priroda i način funkcionisanja ovih medija znatno se promijenila. Ipak, neka pitanja i dalje ostaju otvorena. Takođe, iako je priroda ovih medija potpuno drugačija od one koja postoji u tradicionalnim medijima, ovi mediji dijele iste probleme, posebno kada su u pitanju uslovi rada.

Upravo je cilj Sindikata medija bio da ovim, prvim istraživanjem o stanju u digitalnim medijima, napravi presjek stanja u ovoj oblasti, otkrije koliko je ovakvih medija u Crnoj Gori, koliko je zaposlenih u ovim medijima i koji su sve problemi sa kojima se oni suočavaju.

PRAVNO UREĐENJE DIGITALNIH MEDIJA

Pravo na slobodu izražavanja, koje je osnov za funkcionisanje medija u Crnoj Gori, garantuje Ustav Crne Gore, a tim pitanjem se bave i Zakon o medijima, Zakon o radio-difuziji i Zakon o nacionalnom javnom emiteru Radio i Televiziji Crne Gore (RTCG), kao i usvojene konvencije. Funkcionisanje digitalnih medija – portala u crnogorskom zakonodavstvu regulisano je Zakonom o elektronskim medijima¹. Njime se ova vrsta medija naziva zajedničkim imenom "elektronske publikacije". Naime, članom 8 Zakona o elektronskim medijima² i članom 4 Pravilnika o elektronskim publikacijama³ obuhvaćeni su kako portali kao samostalni mediji, tako i portali kao glasila štampanih ili elektronskih medija.

"Elektronske publikacije su urednički oblikovane internet stranice i/ili portali koji sadrže elektronske verzije štampanih medija

i/ili informacije iz medija na način da su dostupni širokoj javnosti bez obzira na njihov opseg."⁴

Pravilnikom se dodatno precizira da ove internet stranice i/ili portali sadrže programske sadržaje sa prenosom zapisa zvuka ili slike, na način koji je dostupan javnosti. Član 5 Pravilnika ide dalje i propisuje šta sve ne mogu biti elektronske publikacije. Tako se elektronskim publikacijama ne smatraju "bilteni, katalozi i druge publikacije, namijenjeni isključivo oglašavanju, poslovnim komunikacijama, obrazovnom procesu ili internom radu pravnih lica, vjerskih, nevladinih i drugih organizacija, školska glasila, 'Službeni list Crne Gore', službena glasila jedinica lokalne samouprave i druga službena glasila, kao i plakati, leci, prospekti, transparenti i video strane sa ili bez žive slike".

1 Zakon izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima, čl. 8

2 *Ibid.*

3 Savjet Agencije za elektronske medije Crne Gore, Pravilnik o elektronskim publikacijama, Podgorica: Agencija za elektronske medije, 2016

4 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima, čl. 8.

Ovim dokumentima se regulišu kako prava, tako i obaveze "pružalaca elektronskih publikacija". Oni su, prije svega, obavezni da se registruju kod Agencije za elektronske medije, koja vodi registar elektronskih publikacija. Postupak registracije posebno je objašnjen Pravilnikom, koji se primjenjuje od početka 2016. godine, a na osnovu koga je do početka decembra 2018. godine registrovano 40 elektronskih publikacija. Problem je, međutim, u tome što je broj aktivnih portala mnogo veći, jer je Zakonom i Pravilnikom propuštena prilika da se predvide sankcije za one koji se ne registruju. Tako su čak i neki od najuticajnijih online medija i dalje neregistrovani i formalno nijesu medij koji djeluje na teritoriji Crne Gore.

Ukoliko se uzme u obzir činjenica da u Crnoj Gori funkcioniše oko 116 medija⁵, jasno je koliko je za informisanje javnosti važna uloga elektronskih publikacija, kojih, posli-

je radio stanica, brojačno ima najviše.

U Crnoj Gori ne postoje licence ili posebni propisi kojima se definiše ko će biti novinar/ka, već same redakcije procjenjuju koga će zaposliti. To je posebno vidljivo u digitalnim medijima, jer osim što se ne zna ko u velikom broju tih medija radi, značajan broj zaposlenih koji se bave novinarstvom zapravo i nijesu diplomirani novinari/ke. SMCG je uočio da postoje i problemi sa pojedinim medijima koji konstantno traže nove saradnike, ali su u pitanju volonterske, odnosno neplaćene pozicije. Takav primjer je i portal Crna Gora – www.crna-gora.me.

5 *Registar Agencije za elektronske medije pokazuje da na medijskom tržištu Crne Gore funkcioniše 12 komercijalnih televizija, 35 komercijalna radio emitera, 40 elektronskih publikacija (portala), 4 lokalne televizije, 14 lokalnih radio stanica, dva neprofitna radio emitera, kao i Javni servis – Radio i televizija Crne Gore u čijem je sastavu 5 medija. Takođe, u Crnoj Gori izlaze četiri dnevne novine i jedan nedjeljnik.*

ISTRAŽIVANJE O STANJU U DIGITALNIM MEDIJIMA U CRNOJ GORI

Istraživanje Sindikata medija Crne Gore pokazalo je da u 15 digitalnih medija u Crnoj Gori rade ukupno 92 zaposlenih. Najveći dio njih čine novinari/ke, pa je istraživanje pokazalo da u ovim medijima radi ukupno njih 70.

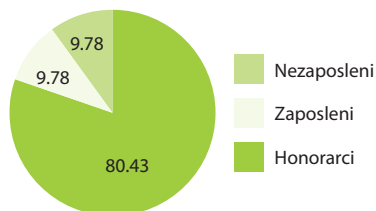
Iako su digitalni mediji novijeg datuma, pa je samim tim za očekivati da u njima rade uglavnom mlađi ljudi, praksa je pokazala potpuno drugačiju situaciju. Manje od polovine zaposlenih u digitalnim medijima čine oni koji su mlađi od 35 godina (31,5%). Ovu situaciju donekle možemo objasniti činjenicom da najveći broj medija koji su učestvovali u istraživanju ima u svom sastavu i drugi tip medija (radio, televiziju ili novine), a isti ljudi rade za sve redakcije. Naime, takva je situacija čak u 60% slučajeva, gdje redakcije više medija nijesu razdvojene.

Da bi stekli uvid u ekonomski položaj zaposlenih u digitalnim medijima, od rukovodilaca portala smo tražili podatke o broju zaposlenih i vrsti ugovora koje oni imaju. Istraživanje je pokazalo da u svim anketiranim digitalnim medijima u Crnoj Gori ugovor o radu ima ukupno 83 zaposlenih, ili čak 90% njih. Kada je u pitanju tip ugovora koji zaposleni imaju, najviše njih ima ugovor o radu na neodređeno vrijeme (74 zaposlenih) dok oko 10% njih ima ugovor na određeno vrijeme. Takođe, u oko 15 digitalnih medija angažovano je oko 10%, odnosno 9 honorarnih saradnika. To je u poređenju sa tradicionalnim medijima značajan napredak, obzirom da u tradicionalnim medijima radi mnogo više "honoraraca". Ipak, ovdje treba imati u vidu da u istraživanju nije učestvovalo veliki broj privatnih portala, gdje je, po podacima SMCG, broj honorarnih saradnika mnogo veći.

Tabela 1.

Broj zaposlenih u medijima	Broj novinara/ki	Broj zaposlenih mlađih od 35 godina
92	70	29

Tabela 2.

Ono što je zajedničko zaposlenima u svim digitalnim medijima u Crnoj Gori jeste loša ekonomska pozicija. Naime, istraživanje⁶ Sindikata medija koje se sprovodi od 2016. godine pokazalo je da je ekonomski položaj zaposlenih u medijima gori iz godine u godinu, da su zarade manje od prosječnih na nivou države i da novinari/ke zarađuju u prosjeku između 400-500 eura. Veliki problem predstavljaju i kašnjenja u zaradama, što je posebno karakteristično za zaposlene u lokalnim medijima. Takođe, problem su i prekovremeni i rad u toku praznika, a to je posebno izraženo u portalima – gdje su zaposleni prinuđeni da ne napuštaju radno mjesto tokom cijelog radnog vremena.

Istraživanje o stanju u digitalnim medijima je pokazalo da je prosječna zarada na nivou digitalnih medija 362 eura. Plate novinara/ki zaposlenih u portalima su znatno veće od zarada ostalih zaposlenih u ovim medijima, pa novinari prosječno zarade oko 370 eura mjesečno. Ipak, u poređenju sa platama u ostalim medijima, kao i u poređenju sa prosječnim zaradama na nivou države (510 eura⁷) jasno je da su zaposleni u ovom medijima u lošijoj ekonomskoj poziciji.

Pravilnike o radu portala ima svega 6 od 15 portala, što ukazuje na činjenicu da je rad ovih medija prilično neregulisan. Ručkovodiocice i vlasnike portala smo pitali i koji su najveći problemi sa kojima se oni i njihovi zaposleni suočavaju, a spisak problema je veoma širok - od nedostatka ljudskih resursa do političkih i ekonomskih pritisaka sa kojima se suočavaju. Tako su iz portala Radio Bara istakli da im je potrebno jačanje medija sa novim mlađim kadrom, kao i modernizacija i redizajniranje sajta „jer, između ostalog, postojeći ne odgovara aplikacijama kod modernih telefona i tableta“⁸. Tehničke nedostatke portala su prijavili i u portalu Radio televizije Pljevlja i portalu Radija Berane.

6 *Sindikat medija Crne Gore, Indikatori nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara Crna Gora, (Podgorica: Sindikat medija Crne Gore, 2016, 2017, 2018).*

7 *Monstat, URL: <https://monstat.org/cg/novosti.php?id=2872>, pristupljeno 10.12.2018.*

8 *Intervju, Portal Radio Bar, intervjuisala Bojana Laković-Konatar, 01. novembar 2018.*

“Najveći problem u funkcionisanju portala je nedostatak opreme, a i ova koju posjedujemo je zastarjela i ne odgovara zahtjevima koje pred zaposlene postavljaju novi vidovi novinarstva.”⁹

Njihove kolege iz PV portala i portala PV Informer ističu finansijske probleme.

“Portal PV Informer i dalje egzistira isključivo zahvaljujući entuzijazmu urednika i jednog saradnika. Takođe, urednici će u narednom period pokušati kroz određene projekte da ostvare finansijske prihode za rad na portalu. U suprotnom postavlja se pitanje daljeg postojanja portala.”¹⁰

U portalu Javnog servisa kao glavni problem ističu to što radni dan traje od 07 do 24h, sedam dana sedmično, te da je neophodno povećati broj zaposlenih.

“Samo na taj način, Portal RTCG kao najkompleksniji portal u Crnoj Gori (video i audio stream, dostupnost TV produkcije) bio bi u mogućnosti da na kvalitetan način proširi sadržaje i unaprijedi kvalitet rada, poveća produkciju web vijesti i sopstvenu live produkciju sa terena.”¹¹

Bilo je i onih medija koji nijesu imali većih problema. Tako su iz portala UL info istakli da su zadovoljni sa dosadašnjim radom.

“Funkcionišemo duže od pet godina. Zadovoljni smo kako se sve ovo odvija. Nadamo se da ćemo sa povećanjem prihoda imati više saradnika, bolju platformu, više posjeta.”¹²

9 *Intervju, Portal Radio Berane, intervjuisala Bojana Laković-Konatar, 09. oktobar 2018.*

10 *Intervju, PV portal, Intervjuisala Bojana Laković-Konatar, 16. oktobar 2018.*

11 *Intervju, Portal Radio televizije Crne Gore, intervjuisala Bojana Laković-Konatar, 08. oktobar 2018.*

12 *Intervju portal UL info, intervjuisala Bojana Laković-Konatar, 15. oktobar 2018.*

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

*Milena Bubanja-Obradović,
urednica Portala Radija Berane*

Naša snaga je u timskom radu

Portal Radija Berane osnovan je u martu 2017. godine sa namjerom da se unaprijedi sadržaj koji nudi taj lokalni javni emiter. Glavna i odgovorna urednica Milena Bubanja-Obradović kazala je da je sve počelo dvije godine ranije, osnivanjem Facebook stranice na kojoj su postavljali audio zapise priloga i gostovanja, koja su emitovana na Radiju. Kako je publika bila zainteresovana za te sadržaje, odlučili su da naprave besplatnu verziju sajta. Na taj način su prvenstveno htjeli da dopru do mlađe publike, koja je uglavnom nezainteresovana za tradicionalne medije.

”Prvo smo napravili besplatnu verziju na wordpress-u, a na godišnjicu tog starog portala, marta 2018, startovao je novi redizajnirani portal”, ističe Bubanja-Obradović, koja je inače i potpredsjednica Sindikata medija Crne Gore.

Dodala je da su profesionalizaciju portala finansirali projektom podržanim od strane Ambasade Sjedinjenih Američkih Država ”Unaprijeđenje vještina korištenja interneta i društvenih mreža”.

*Milena (u sredini)
sa dijelom tima
Radio Berane*

Portal do skoro nije imao svoju redakciju, već su svi radili u okviru velike radijske redakcije. Nakon što je portal redizajniran formirana je i redakcija portala, sa dva zaposlena. Bubanja-Obradović objašnjava da se i ostale kolege uključuju, ali da njihov rad nije primarno vezan za portal.

Početak je, ističe ona, bio najteži, jer su morali da postave temelje i rade sa ograničenim resursima. Portal su pokrenuli entuzijazmom mladih novinara/ki, pa je i bio prihvaćen kao novotarija i ’zanimacija’ ovih kolega. Tako je bilo sve dok nijesu dobili projekat podržan od Ambasade SAD, što je ujedno bio i prvi put da jedan lokalni medij bude nosilac projekta koji oni finansiraju, ali i prvi projekat koji je Radio Berane realizovao.

”Formiranjem redakcije portala okolnosti su se promijenile, pa su kolege počele više da se uključuju i učestvuju u radu. Ipak, ne treba im zamjerati jer rad na portalu je samo jedan dio rada u Radiju, tako da za one koji su angažovani predstavlja još jednu obavezu, a ne podrazumijeva veću zaradu”, kazala je Milena.

Ipak, uspjeli su da se pozicioniraju, ali se, kako kaže, i dalje trude, napreduju i nadograđuju portal.

”Imati portal koji se bavi lokalnim temama ima svoje prednosti, jer to otvara mogućnosti da se teme od značaja za naše sugrađane/ke stavljaju u fokus. Otvorilo je mogućnost da veliki broj naših sugrađana/ki koji nisu u Beranama ima informacije iz svog grada. Sa druge strane, upravo ta ograničenost na lokalne teme, nekad bude izazovna jer treba stvarati priče u kontinuitetu i biti dovoljno domišljat da, čak i onda kada nema dešavanja, imate dovoljno interesantnih tekstova”, pojasnila je Bubanja-Obradović.

Brojke im, kazala je ona, pokazuju da su njihovi planovi i očekivanja višestruko nadmašeni. Dodaje i da je stari portal Radija Berane postigao određeni uspjeh koji, obzirom na ograničene tehničke mogućnosti, nije zanemarljiv, ali da je očigledno da je novi portal uspješniji.

”Za osam mjeseci bilježimo oko 850 hiljada posjeta i oko pet hiljada pratilaca. Neki od tekstova imaju domet do 40 hiljada ljudi. Ove brojke nas naročito ohrabruju, jer nismo promovisali Portal putem društvenih

mreža, već su to namjerne posjete”, otkrila je glavna i odgovorna urednica ovog medija.

Bubanja-Obradović smatra da je pokretanje portala uspjeh sam za sebe, jer su u digitalnom dobu online servisi, koji prate rad lokalnih medija, neophodni. Na taj način, portali su za mnoge medije slamka spasa, koja osigurava njihov opstanak.

”Opipljiv rezultat je broj posjeta koji, u poređenju sa drugim portalima ovog tipa, pokazuje da smo uspjeli da se pozicioniramo visoko”, zaključila je ona.

Prema njenim riječima, lokalni javni emiteri nisu u dobroj poziciji, pa rad u njima nije san za novinara/ku. Naprotov, loša finansijska situacija u velikoj mjeri utiče na uslove rada i motivaciju zaposlenih da uđu u neki novi projekat koji nije dodatno plaćen.

Jedan od najvećih problema sa kojima se suočavaju jeste loša tehnička opremljenost, a prema Mileninim riječima, oprema koju imaju je stara i neadekvatna, što im otežava svakodnevni rad i kreiranje multimedijalnih formi.

”Drugi, ne manje važan, problem je mali broj zaposlenih koji nameće da novinar/ka mora imati puno različitih znanja i vještina kako bi završio/la posao. To dovodi do čestog prekovremenog rada, rada vikendima i slično”, objasnila je ona i dodala da je bilo nekoliko neuspješnih pokušaja sabotiranja rada tog medija. Bubanja-Obradović je dodala i da se portal nedavno suočio i sa hakerskim napadom koji je, na nekoliko dana, ”oborio” portal.

Formulu za uspjeh portala Radija Berane, glavna i odgovorna urednica ovog medija vidi u tome što su ga pokrenuli mlađi ljudi, koji su prije nekoliko godina počeli da rade u Radiju. To je, kako kaže, uticalo da Portal, uprkos svim problemima, funkcioniše uspješno.

”Na krilima nove snage on se razvijao i donosio neke nove mogućnosti. Dobili smo portal koji nam omogućava da prihoduujemo putem marketinga i da ga na taj način učinimo održivim. Da bi ova priča postala uspješna zaista jeste bilo potrebno puno motivacije, ali naša snaga je upravo u timskom radu i podršci koju imamo od menadžmenta Radija”, zaključila je ona.

*Darko Bulatović,
novinar Radio televizije Crne Gore*

Budućnost je u mobilnom novinarstvu

Darko na terenu: i novinar, i snimatelj i montažer

Kada je prije više od godinu dobio predlog od redakcije Televizije Crne Gore da počne da se bavi mobilnim novinarstvom, novinar te medijske kuće, Darko Bulatović, bio je sumnjičav. Bulatović, koji je inače dopisnik Javnog servisa iz Nikšića, kaže da mu je tada bilo nepoznato da se telefonom može uraditi prilog ili

reportaža za televiziju.

”U tom trenutku ovaj trend je u svijetu već bio uspostavljen u medijskim kućama kao što su BBC, CNN, Dojče Vele. Počeo sam da istražujem i vidio izuzetno kvalitetne reportaže, uključjenja uživo, snimanja, koje su urađene samo sa telefonom i stativom. Sve mi je to bilo izazov i odlučio sam da počnem da se bavim mobilnim novinarstvom”, kazao je Bulatović i dodao da je ovaj tip novinarstva pogodan i za pravljenje istraživačkih priča.

Kako je rekao, početak je bio težak, sa mnogo problema na terenu. Iako je imao višegodišnje iskustvo rada za televiziju, uvijek je bio pored kamere, kojom je upravljao snimatelj.

”Ja sam i ranije, na neki način učestvovao u snimanju priloga, jer sam, kao i svaki televizijski novinar, sugerisao neki kadar, situaciju koju snimatelj treba da zabilježi. Sada je sve to trebalo da uradim sam”, objasnio je on.

Prema njegovim riječima, posle nekog vremena sve je došlo na svoje mjesto. Savladao je sve “fore i cake” i shvatio da telefon nudi veliki broj aplikacija za montažu materijala, ali i mogućnost korištenja dodatne opreme, mikrofona i stativa, koji su neophodni za pravljenje priloga. Kako kaže, ranije su za pravljenje priloga bili potrebni novinar, kameraman i montažer, dok danas sve to on radi sam.

”Sada ja na terenu, umjesto ogromnog stativa i kamere, nosim mobilni telefon, a u situacijama kada pravim reportažu nosim i

stativ. Sve ostalo mogu praktično "iz ruke" da uradim i da vrlo brzo i efikasno završim posao sa terena. Ako pričamo o onoj "dnevničkoj" varijanti to je idealna forma", istakao je Bulatović i objasnio da, ukoliko žele da se bave ovim poslom, novinari treba da savladaju neke vještine snimanja i montaže.

Osim bržeg i efikasnijeg rada i lakše organizacije, posebno dopisničke mreže medija, kao glavnih prednosti ovog posla, Bulatović ističe da mobilno novinarstvo ima i svoje nedostatke. Mana je, između ostalog i to što ne postoji mogućnost reprize snimanja.

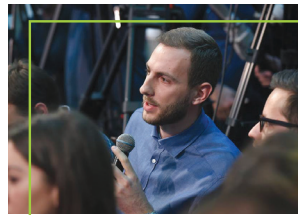
"Kada su na terenu snimatelj i novinar oni komuniciraju, pa ako jednom promiče nešto, drugi ga opominje. Sada, međutim, imate priliku da snimate nešto jednom, bez reprize, pa se može desiti propust", kazao je Darko.

Bulatović smatra da televizije moraju u svojim redakcijama imati mobilne novinare, koji koriste telefon kao osnovno sredstvo za rad. Kako kaže, mobilnim novinarstvom one samo mogu da dobiju. On objašnjava da, zbog brzog tempa življenja, ljudi danas prate medije u hodu, i ne obraćaju pažnju na kvalitet kadra i slike.

"Mobilno novinarstvo donosi ono što traži današnji sistem informisanja: brzu informaciju i sliku. Neki portali su to prepoznali, pa se i sami okreću kratkim video formama. Ako ste na terenu i izvještavate za portal, zašto ne bi uz tekst dodali i video snimak i napravili paket", zaključuje Bulatović.

*Danilo Ajković,
novinar portala Fos Media*

Nagrade vjetar u leđa mladim novinarima

Danilo je od svoje šesnaeste godine vezan za novinarstvo

Da za postizanje uspjeha i bavljenje istraživačkim novinarstvom nijesu potrebni velika redakcija i brojni resursi, pokazuje i mladi novinar portala Fos media, Danilo Ajković. Danilo, koji je u ovom mediju angažovan od njegovog osnivanja (početkom 2017. godine), je samo tokom 2017. i 2018. godine dobio čak tri priznanja za svoj rad: Godišnju nagradu Udruženja novinara Crne Gore za 2017. godinu, kao i dvije nagrade za istraživačke priče koje su dodijelile Centar za građansko obrazovanje, u novembru, i Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) u decembru 2018. godine.

U novinarstvu, kojim je oduvijek želio da se bavi, se brzo pozicionirao ali otkriva da je u taj u posao ušao kada je to najmanje očekivao.

"Od malena sam pratio informativne programe, kako novinari izvještavaju sa određenih događaja, na koji način se „pakuje“ Dnevnik... Kad sam imao 16 godina završio sam novinarsku školu, gdje sam imao priliku da se oprobam pred kamerama i da

polazem ispit pred tadašnjim urednicima i direktorima crnogorskih medija. Dobio sam desetku i nedavno sam pogledao taj video snimak koji i dalje čuvam. Bila je zanimljiva retrospektiva sa distance od nekih 13 godina”, otkrio je Danilo, koji je po struci pravnik.

U međuvremenu se bavio drugim poslovima koji su mu omogućili da stekne uža znanja iz oblasti ustavnog prava, funkcionisanja pravosudnog sistema i najviših pravosudnih tijela, poštovanja ljudskih prava u ustanovama zatvorenog tipa, komunikacije sa medijima i rada sa djecom. Takođe, u vrijeme kada je dobio ponudu za radni angažman u portal Fos Media, imao je drugi posao kojim je, kako je rekao, bio zadovoljan.

”Ipak, ovo je bila neka nova priča, i upravo danas sa tim ljudima dijelim dobar dio dana. Kroz portal brže nego kroz ijedan drugi medij plasirate informacije, što je prednost u odnosu na takozvane tradicionalne medije, jer smo danas svi vezani za svoje mobilne telefone”, istakao je Ajković.

Prema njegovim riječima, najveća mana, a ujedno i prednost portala je brzina. Novinari portala, sa jedne strane, izvještavaju uživo u svakom trenutku i prenose informacije o događaju koji se u tom trenutku dešava. Ali, pojašnjava, da to nosi i ogromnu odgovornost, kao i opasnost od moguće greške.

”Često nemamo vremena za provjeru, a provjera informacija je u ovom poslu nužna. Vjerovatnoća da će doći do greške raste ako se radi o udarnim vijestima, a u Crnoj Gori imate makar po jednu udarnu

vijest ne na mjesečnom ili nedjeljnom, već na dnevnom nivou. To traži novinare koji u datom trenutku mogu da dođu do tačne informacije, da informaciju ne prenesu na iskrivljen način i da uz sve to pruže i video i sliku”, pojasnio je on. Danilo ističe da je za to potreban tim ljudi, na koji se možete osloniti, da bi posao bio odrađen na kvalitetan način.

Kako i sam priznaje, zbog svakodnevnih dešavanja na društveno-političkoj sceni, novinari imaju sve manje vremena da se posvete ozbiljnim istraživačkim pričama. Čak i kada ga nađu, i ma koliko priča bila važna, zbog užurbanog načina života, nekada te priče promaknu građanima. Upravo zato su mu, ističe, nagrade koje je dobio važne.

”Najveći značaj priznanja vidim u tome što se ponovo aktualizuje tema i pravi se pritisak u javnosti da se određeno pitanje istraži ili se građani dodatno edukuju i informišu kako bi bili svjesniji svojih prava. Osim toga, kada ste početak u određenoj profesiji, nagrade vam daju vjetar u leđa za projekte koji su pred vama”, naglasio je Ajković.

Iskustvo ga je, kako kaže, naučilo da istraživačko novinarstvo, kada se njime bavite pored rada na portalu, traži i određene žrtve ”ali za novinara je najveća nagrada kada javnosti predstavi nešto čemu je posvetio veliko vrijeme i što je zasnovano na argumentima i prikupljenim dokazima”.

”Još ako dovede do određenog napretka, odnosno rješavanja problema, onda je njegova misija u potpunosti uspješna”, istakao je on.

BIBLIOGRAFIJA I PRILOZI:

Agencija za elektronske medije:

<http://aemcg.org/>

pristupljeno 10.12.2018.

Monstat:

<https://monstat.org/cg/novosti.php?id=2872>

pristupljeno 10.12.2018.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima, Službeni list Crne Gore, broj 92/17.

Sindikata medija Crne Gore, Indikatori nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara Crna Gora, (Podgorica: Sindikat medija Crne Gore, 2016, 2017, 2018).

Savjet Agencije za elektronske medije Crne Gore, Pravilnik o elektronskim publikacijama, Podgorica: Agencija za elektronske medije, 2016)

Intervjui:

Intervju, Portal Radio Bar, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 01. novembar 2018.

Intervju, Portal Radio Berane, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 09. oktobar 2018.

Intervju, PV portal, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 16. oktobar 2018.

Intervju, Portal Radio televizije Crne Gore, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 08. oktobar 2018.

Intervju portal UL info, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 15. oktobar 2018.

Intervju, Portal Radio Tivat, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 12. oktobar 2018.

Intervju, Portal PV Informer, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 10 oktobar 2018.

Intervju, Portal Televizije Pljevlja, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 16. oktobar 2018.

Intervju, Portal Radio televizije Rožaje, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 19. oktobar 2018.

Intervju, Portal Radio Jadran, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 30. oktobar 2018.

Intervju, Radio Herceg Novi, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 08. oktobar 2018.

Intervju, Portal Boka News, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 15. oktobar 2018.

Intervju, Portal Crna Gora, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 09. oktobar 2018.

Intervju, Portal Pljevaljske novine, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 03. oktobar 2018.

Intervju, Portal Kotor TV, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 08. oktobar 2018.

Intervju, Portal Mondo.me, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 05. oktobar 2018.

Intervju, Milena Bubanja Obradović, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 09. decembar 2018.

Intervju, Danilo Ajković, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 10. decembar 2018.

Intervju, Darko Bulatović, intervjuisala Bojana Laković Konatar, 11. decembar 2018.

Novi mediji - stari problemi

izdavač
Sindikat medija Crne Gore

autorka
Bojana Laković-Konatar

lektor
Predrag Nikolić

prelom
Lavi Studio

tiraž
50 primjeraka

datum
decembar 2018.

Izveštaj o stanju u digitalnim medijima u Crnoj Gori